

Konaklama İşletmelerinde Stratejik Maliyet Yönetimi Açısından Maliyet ve Yönetim Muhasebesi Uygulamaları: Trabzon İli Otel İşletmeleri Örneği

Cost and Management Accounting Applications in Terms of Strategic Cost Management in Accommodation Enterprises: The Example of Hotel Enterprises in Trabzon Province

Alırıza Ağ^{a*} Ahmet Emre Pehlivan^b

^a Doç. Dr., Bayburt Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Bayburt/Türkiye, alirizaag@bayburt.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5345-6245

^b Bağımsız Araştırmacı, Bayburt/Türkiye, aemrepehlivan@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-4475-3114

MAKALE BİLGİSİ

ÖZ

Makale Türü

Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler

Konaklama İşletmeleri
Stratejik Maliyet Yönetimi
Maliyet Muhasebesi
Yönetim Muhasebesi

Geliş Tarihi : 14 Nisan 2025

Kabul Tarihi: 14 Eylül 2025

Küreselleşen dünyada turizmin yaygınlaşmasıyla birlikte konaklama işletmelerinin önemi giderek artmaktadır. Bununla birlikte konaklama işletmelerinin rekabet avantajı elde edebilmeleri ve etkili kararlar alabilmeleri için maliyet ve yönetim muhasebesi uygulamaları oldukça önemlidir. Bu çalışmada Trabzon ilinde konaklama sektöründe faaliyet gösteren otel işletmelerinde stratejik maliyet yönetimi açısından maliyet ve yönetim muhasebesi uygulamalarının araştırılması amaçlanmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda işletmelerin muhasebe ve maliyet sistemine yönelik bilgilerinin, konaklama işletmelerinde yönetim muhasebesi uygulamalarının karar alma üzerine etkisi ve sahip olunan yıldız sayısı ile yıllık üretim miktarı (müşteri sayısı) arasında farklılık olup olmadığının araştırılması hedeflenmiştir. Bu bağlamda Trabzon'da faaliyet gösteren 244 otel işletmesinden 181'ine anket uygulaması gerçekleştirilerek çeşitli veriler elde edilmiştir. Veriler SPSS paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Analizler sonucunda otel işletmelerinde en yüksek maliyet unsurunun genel üretim giderleri olduğu, maliyet hesaplamada en fazla sipariş maliyet yönteminin kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca yönetim muhasebesi uygulamalarının karar almada etkili olduğu, otellerin yıldız sayısı ile gelirleri arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğu tespit edilmiştir.

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Article Type

Research Article

Keywords

Accommodation Businesses
Strategic Cost Management
Cost Accounting
Management Accounting

Received: Apr, 14, 2025

Accepted: Sep, 14, 2025

With the spread of tourism in the globalizing world, the importance of accommodation establishments is increasing. However, cost and management accounting applications are very important for accommodation establishments to gain competitive advantage and make effective decisions. This study aims to investigate cost and management accounting applications in terms of strategic cost management in hotel establishments operating in the accommodation sector in Trabzon province. In line with the purpose of the study, it is aimed to investigate the accounting and cost system information of the establishments, the effect of management accounting applications on decision making in accommodation establishments and whether there is a difference between the number of stars and the annual production amount (number of customers). In this context, a survey was conducted on 181 of the 244 hotel establishments operating in Trabzon and various data were obtained. The data was analyzed using the SPSS package program. As a result of the analysis, it was determined that the highest cost element in hotel establishments was general production expenses and the order cost method was used the most in cost calculation. In addition, it was determined that management accounting applications were effective in decision making and that there was a significant relationship between the number of stars and the income of the hotels.

* Sorumlu Yazar / Corresponding Author

Atıf/Cite as: Ağ, A. ve Pehlivan, A. E. (2025). Konaklama İşletmelerinde Stratejik Maliyet Yönetimi Açısından Maliyet ve Yönetim Muhasebesi Uygulamaları: Trabzon İli Otel İşletmeleri Örneği. *Uluslararası Ekonomi, İşletme ve Politika Dergisi*, 9(2), 725-742. <https://doi.org/10.29216/ueip.1676247>

Bu makale, [Creative Commons Atıf \(CC BY\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) lisansının hüküm ve koşulları altında dağıtılan açık erişimli bir makaledir. / This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the [Creative Commons Attribution \(CC BY\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) license.

Extended Abstract

Aim: The aim of this study is to investigate the importance of cost and management accounting applications in terms of strategic cost management in hotel enterprises operating in the accommodation sector in Trabzon province. In addition, it is aimed to determine the proportional status of cost elements in accommodation enterprises, the cost calculation methods used, and whether cost and management accounting applications are effective in decision making.

Methods: In the study, firstly information about accommodation establishments was given. Then, with the approval of Bayburt University ethics committee, the results of the surveys applied to the establishments operating in this field in Trabzon province were analyzed. Data analysis was provided using SPSS package program. Hypotheses established on cost and management accounting were tested.

Demographic characteristics of the survey data were presented and reliability tests were applied to the survey questions. Normal distribution analyses were performed to reveal the effects of demographic differences.

Findings: To summarize the results obtained from the study; a total of 181 people participated in the study, 42 of whom were female and 139 were male. The majority of the participants in the study, 72.9%, are undergraduate graduates. Most of the research was conducted on accountants with 113 people. Most of the businesses participating in the research have been operating for a period between 11-15 years. It was determined that almost all of the enterprises (98.9%) had a separate accounting unit. It was understood that only 2 of them did not have a separate accounting unit. Businesses often have their accounting information checked by a separate CPA office. The reason for keeping accounting data of the enterprises was determined as all of them with a rate of 90.6%. It has been determined that almost half of the enterprises have between 1-10 employees. It is understood that the number of one-star businesses among the businesses participating in the research is more than the others. However, the number of 3-star businesses was determined as 50 and this ranking is followed by the 2nd place. It is understood that most of the businesses have services other than accommodation services. However, it is also understood that there is not much difference between them. The majority of businesses (72.4%) think that costs are calculated correctly. Businesses think that accounting information contributes to the business at a rate of 75.7%. It is understood that the cost item with the highest expenses for enterprises is general production expenses. Almost all of the businesses, with a rate of 91.2%, use the job order costing system. It is understood that the majority of businesses want their general production costs to decrease. Businesses generally encounter between 0-10000 annual customers. However, according to the information obtained during the research, the density of businesses increases even more in the summer months. It has been determined that the majority of enterprises have annual sales revenues between 1000001 TL - 25000000 TL.

When the results of the established hypotheses are examined, hypotheses H_1 , H_2 , H_{21} and H_{23} are accepted and hypotheses H_{11} , H_{12} , H_{13} , H_{14} and H_{22} are rejected.

The sphericity test result of 0.962 shows that the data set is quite suitable. The significance level being less than 0.05 means that the analysis can be continued. The factors found as a result of the analysis are shown and 2 factors were found. Accordingly, the first factor has 81.202% variance with an eigenvalue of 14.616. To explain more simply, the first factor explains 81.202% of the total variance. The first factor constitutes the vast majority of the total variance. The second factor was found to have an eigenvalue of 1.017. Oblimin rotation was used to determine the factors. Because it is predicted that the factors are related to each other, this rotation explains the degree of relationship better. The first factor consists of 10 variables. Based on the contents of the variables

in this factor, this factor is called “*decision making*”. The second factor consists of 8 variables. Again, based on the contents of the variables in this factor, this factor is called “*strategic planning*”.

Conclusion: As a result of the analyses, it was determined that the highest cost element in accommodation establishments was general production costs and the order cost method was used in cost calculation. In addition, it was determined that management accounting applications were effective in decision making and that there was a significant relationship between the number of stars and income of hotels. In light of all these results, businesses should strategically analyze their cost and management accounting data correctly. They should use the right cost system for on-the-spot decisions. Considering that the highest cost item is general production expense and energy expense is included in this item, it is recommended to use SES (solar energy system) for energy saving. It is likely that turning to discounts or campaigns in service sales will increase the number of customers and will be beneficial for the business. In addition, avoiding activities that will create unnecessary additional costs will also reduce costs. Businesses should follow the developments in the world well and can adapt themselves and increase their profitability by making strategic plans accordingly. Ensuring strong communication between the business management and accounting unit is very important for the future of the business.

1. Giriş

İşletmelerin temel amacı her şeyden önce firma değerini maksimuma çıkarıp hayatta kalmayı sağlamaktır (Karadeniz vd., 2019: 172). Bu amaçtan yola çıkarak gelişen teknoloji, artan maliyetler, yükselen döviz kuru, müşterilerin talepleri, başka konaklama işletmelerinin de uygulamaları göz önüne alındığında piyasada hayatta kalmak oldukça zor olabilmektedir. Tüm bu zorluklarla başa çıkabilmek için stratejik planlamanın doğru bir şekilde yapılması gerekmektedir. Buradaki strateji kavramını işletmelerin sürdürülebilirliği için planlama yapma, rekabet için manevra, faaliyetler için bir model, dış çevre için bir duruş ve iç çevre için de bir görünüş çizelgesi şeklinde tanımlamak mümkündür (Mintzberg vd., 2008: 11). Bu sebeple konaklama işletmelerinin stratejik açıdan maliyet ve yönetim muhasebesi uygulamalarını etkin bir şekilde kullanması önem arz etmektedir.

Konaklama işletmelerinde yöneticiler için işletmelerin iç ve dış çevresiyle alakalı alacakları kararlarda kullanabilecekleri bilginin doğru ve zamanlı olması oldukça önemlidir. Konaklama işletmelerinin dış çevresi finansal muhasebe verileri ile ilgilenirken iç çevresi maliyet ve yönetim muhasebesi verileri ile ilgilenmektedir. Tüm bunların efektif bir şekilde kullanılabilmesi için stratejik maliyet yönetiminin oldukça önem arz ettiği ifade edilebilir (Güngör Tanç, 2012: 171).

Konaklama işletmeleri yapısı itibarıyla diğer işletmelerden farklıdır. Bu işletmeler hizmet sektöründe faaliyet göstermekle birlikte satışa konu olan ürünleri konaklama, restoran, düğün ve toplantı benzeri organizasyonlar gibi çeşitli olabilmektedir. Bu ürünler üzerinde sürekli değişen taleplerle birlikte rekabet yoğunluğu, ekonomik değişimler konaklama sektörünü oldukça etkilemektedir. Konaklama sektöründeki işletmeler, müşterilerinin istek ve ihtiyaçlarına daha iyi cevap verebilmek için değişimleri yakından takip etmek mecburiyetindedirler (Dönmez vd., 2011: 202).

Bu çalışmanın amacı, konaklama işletmelerinde stratejik maliyet yönetimi açısından maliyet ve yönetim muhasebesi uygulamalarının araştırılmasıdır. Bu sebeple çalışmada öncelikle konaklama işletmeleri ve muhasebe sistemleri hakkında bilgi verilmiş, akabinde anket yöntemi ile elde edilen veriler analiz edilmiştir.

2. Konaklama İşletmeleri ve Muhasebe Sistemi

Turizm sektörü özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünya ticaretinde giderek daha fazla rol almaya başlamıştır (Makrigiannakis ve Soteriades, 2007: 48). Konaklama işletmeleri de dünyada gelişen ekonomik dinamiklere ve beraberindeki kendilerini ilgilendiren yeniliklere kısa zamanda ayak uydurmak durumundadırlar. Bu yeniliklere olumlu anlamda hemen tepki gösterebilen işletmeler kendilerine önemli birtakım avantajlar sağlayabilmektedirler. Çünkü hızla gelişen turizm sektöründe önemli bir payları olmakla birlikte aralarındaki rekabet, işletmelerin faaliyetlerini daha farklı boyutlara taşımaktadır (Sarı ve Çam, 2014: 248).

Konaklama işletmelerindeki yöneticiler sahip oldukları varlıkların korunması, yanlışlıkların giderilmesi ve işletme için uygun olan politikaların değerlendirilmesi için doğru ve de güvenilir mali bilgiler kullanmak isteyeceklerdir. Bununla beraber yöneticilerin taleplerinin artması, müşterilerin hizmetten memnun kalması, pazarlama faaliyetleri ve fiyatlandırma gibi birçok konunun öne çıkmasıyla bazı ek bilgilere de ihtiyaç duyması kaçınılmazdır. Bu açıdan bakıldığında konaklama işletmeleri için gelecekte neler yapacağını planlanmak zaruri olduğundan birçok önemli bilginin üretilmesinde maliyet ve yönetim muhasebesinin mecburi olduğu ortaya çıkmaktadır (Sarı ve Çam, 2014: 248).

Maliyetlerin kontrolü işletmelerin başarısı için oldukça kritik bir öneme sahiptir (Dopson ve Hayes, 2011: 196). Yani maliyetlerin düşürülmesi ya da işletmeyi büyütme hedefi doğrultusunda işletme için en sağlıklı kararları almak amacıyla en uygun maliyet hesaplama yönetiminin seçilmesi ve yönetim muhasebesi uygulamalarının gerçekleştirilmesi oldukça önem arz etmektedir (Tunji ve Mojeed, 2013: 1). Maliyetlerin artması durumu gelir azalışını beraberinde getirebileceğinden dolayı konaklama işletmelerinde maliyet analizleri yapmak ve maliyetleri azaltıcı önlemler almak giderek daha da önemli hale gelmektedir (Erdoğan, 2009: 313). Buradan da anlaşılacağı gibi maliyet ve yönetim muhasebesi her işletmede olduğu gibi konaklama işletmelerinde de önem arz etmektedir.

Birçok konaklama işletmesinde maliyetler hesaplanırken geleneksel maliyet muhasebesi yöntemlerinden olan sipariş maliyet yöntemi veya safha (evre) maliyet yöntemi kullanıldığı belirtilebilir. Fakat 1980'lerin sonlarına doğru yabancı kaynaklara göre maliyet hesaplamasında faaliyet tabanlı maliyet yöntemi kullanılmaya başlanmıştır. Bu yöntemin kullanılmasının hizmet işletmeleri için oldukça önemli bir etken olacağı ifade edilmektedir (Pavlatos ve Paggaios, 2007: 42).

Konaklama işletmelerinde maliyet ve yönetim muhasebesi bilgilerinin sağlıklı bir şekilde kullanılması durumunda alınacak kararlar, kalitenin daha çok artmasını sağlayacaktır. Buradan yola çıkarak yönetim muhasebesi bilhassa işletmenin alacağı kararların planlaması ve kontrolü noktasında işletme yönetimine detaylı bilgiler sunmaktadır. Bu durumda da yönetim muhasebesi konaklama işletmeleri için kilit rol konumundadır (Zubac, 2012: 2).

3. Literatür

Konaklama işletmelerinde maliyet ve yönetim muhasebesi uygulamalarına yönelik olarak literatürde birçok çalışma yapılmıştır. Bunlardan bazıları;

Mia ve Patiar (2001), yaptıkları çalışmada Avustralya'da faaliyet gösteren lüks otellerde yönetim kademesindekilerin yönetim muhasebesi sistemini kullanımını araştırmışlar. Araştırma sonuçlarında yönetim kademesindeki personellerin yönetim muhasebesi uygulamalarını kısa ve uzun vadeli kararlar almada etkili bir biçimde kullandıklarını, finansal ve finansal olmayan verilere önem verdikleri tespit edilmiştir.

Pellinen (2003), yaptığı çalışmada Finlandiya'da turizm işletmelerinde fiyatlandırma uygulamalarıyla maliyet muhasebesi ilişkisini incelemiştir. Yapılan analizler sonucunda maliyet muhasebesinin fiyatlandırma konusunda pek etkili olmadığını tespit etmiştir.

Gönen (2007), yaptığı çalışmada konaklama işletmelerinin muhasebe organizasyonu ve iç kontrol sisteminin etkinliğinin artırılmasına yönelik bir uygulama yapmıştır. Çalışmasının sonucunda muhasebe bilgilerinin işletme kararlarına önemli bir bilgi girdisi oluşturduğunu, otel müdürlerine yöneltilen sorulara verilen cevaplarda bazı aksaklıkların dışında iç kontrol sisteminin iyi tasarlanıp etkin bir şekilde kullanıldığını tespit etmiştir.

Didin ve Köroğlu (2008), çalışmalarında konaklama işletmelerinin rekabet edebilme durumu ve gelecekte beklentileri üzerine satış ve maliyet ilişkisiyle alakalı bir inceleme yapmışlardır. Çalışmalarının sonunda en fazla maliyet kaleminin işçilik gideri olduğunu, konaklama işletmelerinin bulundukları konumlarda özellikle çevrelerinde bağımsız işyerlerinin artması konaklama işletmeleri için dezavantajlı olduğunu ve bazı konaklama işletmelerinin rezervasyon boşluğunu doldurmak için kalitesiz müşteriyi kabul etmesi bir süre satışlarının artmasını sağlasa da geniş zaman içinde satışların düşüp maliyetlerin artmasına neden olduğunu tespit etmişlerdir.

Pavlatos ve Paggios (2009), yaptıkları çalışmada Yunanistan'da faaliyet gösteren otel işletmelerinde maliyet sisteminin işlevselliğini incelemişler. Anket yoluyla elde edilen verilerin analizi sonucunda maliyet sistemi işlevselliğinin düşük olduğunu tespit etmişler.

Dönmez vd. (2011), Antalya'daki beş yıldızlı konaklama işletmeleri üzerine yiyecek-içeceklerin maliyet kontrolü ve fiyatlandırmaya yönelik bir çalışma yapmışlardır. Çalışma sonucunda konaklama işletmelerinin diğer işletmelere oranla daha fazla maliyet unsuru ile karşılaştıklarını, maliyet kontrolünün daha dikkatli yapılması gerektiğini ve genellikle de bu hususa dikkat edildiğini tespit etmişlerdir.

Koşan (2011), muhasebe bilgi sisteminin konaklama işletmeleri açısından önemine yönelik bir çalışma yapmıştır. Çalışmasının sonunda eskiden birkaç dosyanın üstünkörü incelenip birkaç rakamın karşılaştırılmasıyla kararlar alınırken günümüzde ise çok sayıda verinin bulunması nedeniyle daha doğru sonuçlara ulaşmanın mümkün olduğunu tespit etmiştir. Teknolojik gelişmeler ışığında muhasebe sistemlerinin teknolojik cihazlarla işletilip kaydedilerek işletme çevresine yardımcı olduğunu belirlemiştir.

Güngör Tanç (2012), yaptığı çalışmasında Kapadokya bölgesindeki konaklama işletmelerine yönelik yönetim muhasebesi uygulamalarını incelemiştir. Çalışmasının sonucunda ise söz konusu bölgedeki konaklama işletmelerinin %25'inde ayrı bir maliyet muhasebesi biriminin olduğunu ve %12'lik kısmında da ayrı bir yönetim muhasebesi sisteminin bulunduğunu tespit etmiştir. Ayrıca fiili maliyet verilerinde özellikle geleneksel yönetim muhasebesi anlayışı olan planlama ve kontrol faaliyetlerinden yararlanıldığı sonucuna ulaşmıştır.

Sarı (2012), yaptığı çalışmada konaklama işletmelerinde yönetim muhasebesi uygulamalarını tespit etmeye çalışmıştır. Çalışma sonucunda araştırma kapsamındaki konaklama işletmelerinin %98.7'lik kısmında muhasebe bölümünün olduğunu, bunun işletmeler için oldukça önemli olduğunu ve büyük çoğunluğunun da geleneksel maliyet sisteminden yararlandığını tespit etmiştir.

Köroğlu vd. (2014), yaptıkları çalışmada Marmaris'e yönelik turizm sektöründe faaliyet gösteren aile işletmelerinde muhasebe sistemini incelemişlerdir. Çalışmalarının sonucunda da her konaklama işletmesinin kendisine uygun olan muhasebe sistemini belirlemesi gerektiğini ve bu sayede rekabet üstünlüğü sağlayabileceğini tespit etmiştir. Ayrıca muhasebe sisteminin ayrıntılı bir süreç olması ve konusunda uzman personel bulmanın da zorluğu gibi sebepler yüzünden birçok küçük ölçekli konaklama işletmesinin etkin bir muhasebe sistemi uygulayamayıp rakipleriyle rekabet edemediğini tespit etmişlerdir.

Sarı ve Çam (2014), yaptıkları çalışmada konaklama işletmelerinde yönetim muhasebesi uygulamalarının kullanımını incelemişlerdir. Çalışmalarının sonucunda ise konaklama işletmelerinin büyük bir kısmının geleneksel yöntemleri kullandıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Ancak geleneksel yöntemlerin ürün ya da hizmet maliyetini arttırdığını ve çözüm üretmede yetersiz kaldığını işletmelerin geleneksel yöntemler yerine faaliyet tabanlı maliyet sistemi gibi daha modern olan bir sistemi kullanmaları durumunda maliyetlerin daha doğru hesaplanabileceğini tespit etmişlerdir.

Duman vd. (2014) yaptıkları çalışmada Kapadokya bölgesinde faaliyet gösteren otellerin yönetim muhasebesi ve pazarlama uygulamalarının önemini incelemişler. Araştırma sonucunda otel yöneticilerinin yönetim muhasebesi ve pazarlama uygulamalarına ve finansal olmayan göstergelere önem verdiklerini tespit etmişler.

Patiar (2016), yaptığı çalışmasında Avustralya'da faaliyet gösteren otel işletmelerinde maliyet dağıtım uygulamalarını incelemiş. Çalışmada veriler otel işletmelerinin finans müdürleri ile yapılan görüşmeler sonucu elde edilmiş. Yapılan analizler sonucunda maliyetlerin doğru bir biçimde dağıtılmadığı bunun sonucunda yöneticilerin etkili kararlar alma olanaklarının kısıtlandığını tespit etmiş.

Kırhoğlu ve Doğan (2016), yaptıkları çalışmada konaklama işletmelerinde yönetim muhasebesinin 2000-2014 yılları arasındaki gelişim sürecini incelemişlerdir. Çalışma sonucunda ise bu alanda yeterli çalışmanın olmadığını, akademisyenlere bu alanda çalışma yapılmasının teşvik edilmesi gerektiğini ve turizm sektörü için bu teşvikin oldukça önemli olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Arbelo vd. (2016) yaptıkları çalışmada İspanya'da faaliyet gösteren otel işletmelerinde maliyet etkinliğini araştırmışlardır. Çalışma sonucunda otel işletmelerinde maliyet etkinliğinin %67 seviyelerinde olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca işletmelerin etkin bir maliyet kontrolü ile rekabet avantajı sağlayacaklarının önemine değinmişlerdir.

Akmeşe ve Güderoğlu (2017), çalışmalarında konaklama işletmelerinde yönetim muhasebesi olarak gelir yönetiminin müşteri algısını incelemişlerdir. Çalışma sonucunda otel gelir yönetimi algıları ile fiyatlarda tutarsızlık algıları arasında pozitif çift yönlü, zayıf ancak anlamlı bir ilişki bulunduğunu tespit etmişlerdir.

Bilici ve Turan (2019), yaptıkları çalışmada Erzurum ilinde faaliyet gösteren otel işletmelerinde yönetim ve maliyet muhasebesi uygulama düzeylerini tespit etmeyi amaçlamışlardır. Anket yöntemi ile elde edilen veriler sonucunda Erzurum'da faaliyet gösteren otel işletmelerinde yönetim ve maliyet muhasebesi uygulamalarının yeterince etkin olmadığını tespit etmişlerdir.

Akmeşe (2019) yaptığı çalışmada Türkiye'de faaliyet gösteren 5 yıldızlı otellerde stratejik yönetim muhasebesi uygulamalarının ve bütünleşik bilgi sisteminin işletme performansını incelemiştir. Anket yöntemi ile elde edilen verilerin analizi sonucunda otellerde yönetim muhasebesi uygulamalarının ve bütünleşik bilgi sistemlerinin işletmelerde etkin bir biçimde kullanıldığını ve işletme performansına olumlu katkı yaptığını tespit etmiştir.

Kurnaz ve Büyükipekci (2024), yaptıkları çalışmada Konya ilinde faaliyet gösteren 4 ve 5 yıldızlı otellerin yönetim muhasebesi uygulamaları üzerine çalışma yapmışlardır. Çalışmanın sonucunda otellerin %50'sinde ayrı bir yönetim muhasebesi birimine, %58.3'nünde ise ayrı bir maliyet muhasebesi birimine sahip olduğu tespit edilmiştir. Maliyet sistemleri açısından ise %66.7'sinde faaliyete dayalı maliyet sistemini, %58.3'nünde tam maliyet sistemini kullandıklarını tespit etmişlerdir. Ayrıca stratejik yönetim muhasebesi uygulamalarının işletmeler için oldukça önemli olduğuna değinmişlerdir.

Literatürde incelenen çalışmaları özetleyecek olursak, farklı şehir ve bölgelerde faaliyet gösteren konaklama işletmelerinde karar alma, fiyatlandırma vb. konularda maliyet ve yönetim muhasebesi uygulamalarından yararlanıp yararlanmadıkları, ayrı bir maliyet ve yönetim

muhasbesi birimlerinin olup olmadığı ve kullanılan maliyet sistemlerini tespit etmeye yönelik çalışmalar olduğu görülmektedir.

4. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Günümüz dünyasında küreselleşmenin de etkisiyle turizm faaliyetleri daha da artmaktadır. Konaklama işletmeleri de turizm çatısı altında faaliyet gösteren işletmelerdir. Bu çalışmanın amacı da Trabzon ilinde faaliyet gösteren konaklama işletmelerinin stratejik maliyet yönetimi açısından maliyet ve yönetim muhasbesi uygulamalarını tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda bölgede faaliyet gösteren konaklama işletmeleri hakkında veriler toplanmış ve analiz edilmiştir.

Genel olarak bakıldığında konaklama işletmelerinin amacı adından da anlaşılacağı gibi insanların konaklama ihtiyacını karşılamaktır. Bu doğrultuda çok sayıda olan konaklama işletmeleri müşteri sayılarını arttırmak için farklı hizmetler de sunabilmektedir. Sunulan her hizmetin bir maliyeti olacağına göre maliyet ve yönetim muhasbesi de bu anlamda önem teşkil etmektedir.

Yapılan çalışmada Trabzon ilinde faaliyet gösteren otel işletmelerinde muhasebe ve maliyet sistemlerinin tespit edilmesi, yönetim muhasbesi uygulamalarının karar almada etkili olup olmadığı araştırılmak istenmiştir. Bununla birlikte literatürden farklı olarak otel işletmelerinde yıldız sayısı ile satış geliri, üretim miktarı (müşteri sayısı), gider kalemleri arasında farklılık olup olmadığı tespit edilmiştir.

5. Analizler

5.1. Veri Seti

Araştırmanın evrenini Trabzon ilinde bulunan konaklama sektöründe faaliyet gösteren otel işletmeleri oluşturmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın verilerine göre Trabzon ilindeki bu işletmeleri sayısı 244'tür (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2024). Bu sayıdan yola çıkarak işletmelere uygulanan anket sayısının örnek boyutu hesaplanmış ve 150 olarak bulunmuştur. Bununla birlikte verilerin elde edilmesinde kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ancak eksik veri olma ihtimali göz önüne alındığında anket sayısının 180 olması planlanmasına rağmen toplamda 181 anket yapılmıştır. Bu hesaplama aşağıdaki formülle yapılmıştır.

$$n = \frac{Nt^2pq}{(e^2(N-1) + t^2pq)} \quad (1)$$

N: Birey sayısı

n: Örnekleme alınacak birey sayısı

p: Görülme sıklığı(0.05)

q: Görülmeme sıklığı (1-p)(0.05)

t: Belirli hata düzeyi

e: Sapma değeri(α=0.05)

Veriler anket yöntemi ile elde edilmiştir. Ankette yer alan bilgilerin saklı tutulacağı katılımcılara bildirilmiştir. Trabzon ilindeki işletme sahiplerine uygulanan anketlerin sonuçları SPSS programı aracılığıyla analiz edilmiş ve kurulan hipotezler sınanmıştır. Anketler Google Mail-Form yoluyla yapılmıştır.

5.2. Araştırmanın Yöntemi ve Hipotezleri

Çalışmada, Trabzon ilinde faaliyet gösteren konaklama işletmelerinde stratejik maliyet yönetimi açısından maliyet ve yönetim muhasbesi uygulamaları tespit edilmiştir. Bu amaç doğrultusunda oluşturulan anket formu sayesinde veriler elde edilmiştir. Hazırlanan anket formu

Şencer (2020) ve Pehlivan (2023)'in çalışmalarından yararlanılarak oluşturulmuştur. Anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgilerin, ikinci bölümde firma bilgilerinin ve üçüncü bölümde ise stratejik maliyet yönetimi açısından maliyet ve yönetim muhasebesi uygulamalarının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Çalışma için konaklama işletmeleri, maliyet ve yönetim muhasebesi uygulamaları üzerine hipotezler kurulmuş ve aşağıda listelenmiştir.

H₁: Konaklama işletmelerinde yönetim muhasebesi uygulamaları karar alma üzerine etkilidir.

H₁₁: Konaklama işletmelerinde yönetim muhasebesi uygulamaları cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H₁₂: Konaklama işletmelerinde yönetim muhasebesi uygulamaları eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.

H₁₃: Konaklama işletmelerinde yönetim muhasebesi uygulamaları mesleki deneyimlerine göre farklılık göstermektedir.

H₁₄: Konaklama işletmelerinde yönetim muhasebesi uygulamaları faaliyet süresine göre farklılık göstermektedir.

H₂: Konaklama işletmelerinde sahip olunan yıldız sayısı ile yıllık üretim miktarı (müşteri sayısı) arasında farklılık vardır.

H₂₁: Konaklama işletmelerinde sahip olunan yıldız sayısı ile yıllık hizmet satış geliri (oda, restoran, organizasyon, toplantı vs.) arasında farklılık vardır.

H₂₂: Konaklama işletmelerinde sahip olunan yıldız sayısı ile toplam maliyetlerdeki en fazla olan gider kalemi arasında farklılık vardır.

H₂₃: Konaklama işletmelerinde sahip olunan yıldız sayısı ile uygulanan farklı hizmet kolları arasında farklılık vardır.

5.3. Güvenilirlik Testi

Güvenilirlik analizi, ölçüm araçlarının güvenilirlik kalitesinin ölçülmesi anlamına gelmektedir. Bu analizde alfa katsayısının 0 ile 1 arasında olması istenmektedir ve bu katsayı 1'e ne kadar yakın olursa güvenilirlik o kadar yüksek demektir (Karadağ vd., 2008: 192). Bu analizin yüksek güvenilir olabilmesine yönelik olarak alfa değerinin 0.80 ile 1.00 arasında değer almasına yönelik genel bir görüşün hakim olduğu ifade edilebilir.

Tablo 1: Güvenilirlik Analizi

Ölçek ve Boyut	Alfa Değeri	Veri Sayısı
Konaklama İşletmelerinde Maliyet ve Yönetim Muhasebesi Uygulamaları	0.987	19

Bu çalışma için yapılan güvenilirlik analizi sonucunda tablo 1'de de görüldüğü gibi alfa katsayısı 0.987 olarak hesaplanmıştır. Bu da çalışmanın yüksek güvenilirlik düzeyinde olduğunu göstermektedir.

5.4. Normallik Testi

İstatistiksel analizler genellikle normallik varsayımına dayanmaktadır. Bu sebeple analize başlamadan önce verilerin normal dağılıma uygunluğunun test edilmesi gerekmektedir. Toplanan veriler eğer normal dağılıyorsa Anova, Regresyon, T testi, Kolmogorov-Smirnov gibi testler kullanılmaktadır (Hasiloğlu ve Hasiloğlu Ciftciler, 2023: 2).

Tablo 2: Normallik Testi

Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
İstatistik Değeri	df	Sig.	İstatistik Değeri	df	Sig.
0.047	181	0.200*	0.995	181	0.830

Yapılan normallik testi tablo 2’de gösterilmiştir. Testin sonucuna göre $\text{prop}=0.200>0.050$ olmasından dolayı veriler normal dağılım göstermektedir. Veriler 30’dan fazla olduğu için de Kolmogorov-Smirnov testinin anlamlılık değeri kullanılmıştır.

6. Bulgular

6.1. Demografik Bulgular

Demografi, kişiyi tanımlayan ve sosyal ortamdaki konumunu belirleyen, doğuştan kazanılan birtakım kişisel özelliklerdir (Wells ve Prensky, 1996: 131). Tanımdan da anlaşılacağı gibi kişilerin bazı özellikleri onların demografik yapılarını ortaya koyar. Yerine göre insanları birbirinden ayırabildiği gibi yerine göre de birbirine bağlayabilmektedir. Bu özellikler cinsiyet, yaş, ırk, din vs. şeklinde örneklendirilebilmektedir (Tekvar, 2016: 1602). Bu çalışmada anketi cevaplayan personelin demografik bilgileriyle birlikte işletmeler ile alakalı bilgiler de araştırılmıştır. Bulunan sonuçlar sırasıyla Tablo 3 ve Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 3: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler	Seçenekler	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	42	23.2	23.2
	Erkek	139	76.8	76.8
	Toplam	181	100	100
Eğitim	Lise	1	0.6	0.6
	Ön Lisans	29	16	16.0
	Lisans	132	72.9	72.9
	Lisansüstü	19	10.5	10.5
	Toplam	181	100	100
İşletmedeki Pozisyonu	Otel sahibi	19	10.5	10.5
	Müdür	43	23.8	23.8
	Muhasebeci	113	62.4	62.4
	Diğer	6	3.3	3.3
	Toplam	181	100	100

Tablo 3’te görüldüğü gibi araştırmaya katılanların cinsiyet özelliklerine bakıldığında 42’si kadın olmakla birlikte 139’u da erkeklerden oluşmaktadır. Bu da erkek çalışan sayısının konaklama işletmelerinde daha fazla olduğunu göstermektedir. Ayrıca çalışanların eğitim durumu da araştırılmış ve sonucunda %72.9 ile ağırlıklı olarak lisans düzeyinde eğitimlerini tamamladıkları tespit edilmiştir. Bu sonuçtan anlaşılacağı üzere çalışanların eğitim seviyesi oldukça iyidir. Son olarak da anketi cevaplayanların çalıştığı işletmedeki pozisyonları araştırılmıştır. Araştırma sonunda ankete genellikle muhasebe birimindeki çalışanların katıldığı anlaşılmıştır.

Tablo 4: İşletme ile ilgili Bilgiler

Bilgiler	Seçenekler	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)
Faaliyet Yılı	1-5	9	5	5
	6-10	36	19.9	19.9
	11-15	87	48.1	48.1
	16+	49	27.1	27.1
	Toplam	181	100	100
Çalışan Sayısı	1-10	96	53.0	53
	11-50	65	35.9	35.9
	51-250	20	11.0	11
	251+	0	0	0
	Toplam	181	100	100
İşletmenin Yıldız Sayısı	1	73	40.3	40.3
	2	35	19.3	19.3
	3	50	27.6	27.6
	4	13	7.2	7.2
	5	10	5.6	5.6
	Toplam	181	100	100
Yıllık Müşteri Sayısı	0-10 000	109	60.2	60.2
	10 001-50 000	48	26.5	26.5
	50 001-100 000	13	7.2	7.2
	100 001+	11	6.1	6.1
	Toplam	181	100	100
Yıllık Satış Geliri	0-1 000 000	38	21.0	21
	1 000 001-25 000 000	111	61.3	61.3
	25 000 001-50 000 000	17	9.4	9.4
	50 000 001+	15	8.3	8.3
	Toplam	181	100	100

Araştırmada söz konusu işletmelerle alakalı birtakım bilgiler elde edilmiş ve tablo 4'te gösterilmiştir. Buna göre işletmelerin faaliyet yıllarına bakıldığında neredeyse yarısının 11-15 yıldır faaliyetlerine devam ettiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte 16 yıldan fazla süredir faaliyetlerine devam eden işletme sayısı da neredeyse araştırmanın 3'te 1'lik kısmını kapsamaktadır. Yine işletmelerdeki çalışan sayısına bakıldığında çoğunun 1-10 kişi arasında çalışan olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca işletmelerin yıldız sayısı da tespit edilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan işletmelerin çoğunun tek yıldızlı olduğu anlaşılmıştır. Buradan da anlaşılabileceği üzere çoğunluğun sadece konaklama hizmeti sunduğu sonucuna ulaşılabilir. Araştırmaya konu işletmelerin yıllık müşteri sayılarına bakıldığında çoğunun yıllık 0-10 000 arasında müşterisi olduğu tespit edilmiştir. Son olarak işletmelerin yıllık satış gelirlerine bakıldığında çoğunluğunun 1 000 001 TL ile 25 000 000 TL arasında gelir elde ettiği tespit edilmiştir.

Tablo 5: Muhasebe ve Maliyet Sistemine Yönelik Bilgiler

Muhasebe ve Maliyet Bilgileri	Seçenekler	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde
Maliyetlerin Kontrol Edildiği Yer	Otel Bünyesinde	16	8.8	8.8
	Ayrı Bir SMMM Bürosunda	165	91.2	91.2
	Toplam	181	100	100
Muhasebe Verilerinin Tutulma Sebebi	Zorunluluk	12	6.6	6.6
	Ürün Maliyetlerini Hesaplamak	3	1.7	1.7
	Maliyetlerin Plan ve Kontrolü	2	1.1	1.1
	Hepsi	164	90.6	90.6
	Toplam	181	100	100
İşletmedeki Hizmet Maliyetlerin Doğru Hesaplanması Durumu	Evet	131	72.4	72.4
	Hayır	9	5	5
	Kısmen	41	22.7	22.7
	Toplam	181	100	100
Muhasebe Bilgilerinin İşletmenize Katkısı	Evet	137	75.7	75.7
	Hayır	7	3.9	3.9
	Kısmen	37	20.4	20.4
	Toplam	181	100	100
Toplam Maliyetlerdeki En Fazla Pay	Direkt İlk Madde Malzeme	28	15.5	15.5
	Direkt İşçilik	13	7.2	7.2
	Genel Üretim Gideri	140	77.3	77.3
	Toplam	181	100	100
Kullanılan Maliyet Sistemi	Sipariş Maliyet Sistemi	165	91.2	91.2
	Tam Maliyet Sistemi	1	0.6	0.6
	Filli Maliyet Sistemi	2	1.1	1.1
	Faaliyet Tabanlı Maliyet Sistemi	5	2.8	2.8
	Standart Maliyet Sistemi	3	1.7	1.7
	Diğer	5	2.8	2.8
	Toplam	181	100	100
Düşürülmesi İstenen Maliyet Kalemi	Direkt İlk Madde Malzeme	40	22.1	22.1
	Direkt İşçilik	9	5	5
	Genel Üretim Gideri	132	72.9	72.9
	Toplam	181	100	100

Araştırmada muhasebe ve maliyet sistemine yönelik bilgiler tablo 5'te gösterilmiştir. Bu bilgilere bakıldığında işletmelerin %91.2 ile tamamına yakını muhasebe işlerini ayrı bir SMMM bürosunda yaptığı tespit edilmiştir. Devamında işletmelerin muhasebe verilerinin tutulma sebebi de araştırılmış ve sonucunda %90.6'lık bir oranla işletmeler sorudaki seçeneklerin tümünü kapsayan "hepsi" seçeneğini tercih etmişlerdir. Buradan da muhasebe verilerinin tutulma sebebinin birçok farklı yönü olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca işletmelerin çoğunluğu maliyetlerin doğru hesaplandığını düşünmektedir. Buna bağlı olarak muhasebe bilgilerinin işletmeye oldukça faydalı olduğu görüşü hakimdir. İşletmelerin toplam maliyetlerindeki en fazla payın genel üretim gideri olduğu tespit edilmiş ve düşürülmesi istenen maliyet kalemine bakıldığında da ortaya çıkan sonuç yine genel üretim gideri olmuş olmasıyla bu iki tespit birbirini doğrular niteliktedir. Son olarak işletmelerin kullandığı maliyet sistemi de araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre işletmelerin neredeyse tamamının sipariş maliyet sistemini kullandıkları tespit edilmiştir.

6.2. Hipotez Testi

Hipotez, bir ya da birden fazla anakütle hakkında ortaya atılan, doğru veya yanlış olma ihtimali olan ve doğrulamak için de araştırmayla yahut deneyle test edilmeye çalışılan öngörülerdir. Hipotez testi, bir hipotezin doğruluğundan yahut yanlışlığından tamamen emin olmak için yapılmamaktır. Çünkü her zaman bir hata payı olma ihtimali de göz önünde bulundurulur (Kartal, 2022: 3). Amaç örneklem ortalamasıyla bu örneklemin çekilmiş olduğunu düşündüğümüz ortalaması etrafındaki farkın anlamlı olup olmadığını bir başka deyişle önemli fark olup olmadığının

araştırılmasıdır. Bu testte P değeri 0.05'in altında ise ilgili hipotez kabul edilmektedir. Aksi durumda ise hipotez reddedilmektedir.

Tablo 6: Hipotez Sonuçları

Hipotezler		Ki-Kare Değeri (P Değeri)	Sonuçlar
H₁	Konaklama işletmelerinde yönetim muhasebesi uygulamaları karar alma üzerine etkilidir.	0.000	Kabul Edildi
H₁₁	Konaklama işletmelerinde yönetim muhasebesi uygulamaları cinsiyete göre farklılık göstermektedir.	0.068	Reddedildi
H₁₂	Konaklama işletmelerinde yönetim muhasebesi uygulamaları eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.	0.264	Reddedildi
H₁₃	Konaklama işletmelerinde yönetim muhasebesi uygulamaları mesleki deneyimlerine göre farklılık göstermektedir.	0.051	Reddedildi
H₁₄	Konaklama işletmelerinde yönetim muhasebesi uygulamaları faaliyet süresine göre farklılık göstermektedir.	0.479	Reddedildi
H₂	Konaklama işletmelerinde sahip olunan yıldız sayısı ile yıllık üretim miktarı (müşteri sayısı) arasında farklılık vardır.	0.000	Kabul Edildi
H₂₁	Konaklama işletmelerinde sahip olunan yıldız sayısı ile yıllık hizmet satış geliri (oda, restoran, organizasyon, toplantı vs.) arasında farklılık vardır.	0.000	Kabul Edildi
H₂₂	Konaklama işletmelerinde sahip olunan yıldız sayısı ile toplam maliyetlerdeki en fazla olan gider kalemi arasında farklılık vardır.	0.193	Reddedildi
H₂₃	Konaklama işletmelerinde sahip olunan yıldız sayısı ile uygulanan farklı hizmet kolları arasında farklılık vardır.	0.000	Kabul Edildi

Tablo 6'da kurulan hipotezlerin sonuçları toplu bir şekilde gösterilmektedir. Buradan da anlaşılacağı gibi alfa katsayılarına bakarak H₁, H₂, H₂₁ ve H₂₃ hipotezleri P değerlerinin 0.05'ten küçük olmasından dolayı kabul edilmiştir ya da başka bir deyişle anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, yine P değerlerine bakıldığında H₁₁, H₁₂, H₁₃, H₁₄ ve H₂₂ hipotezleri 0.05'ten büyük olduğu için reddedilmiş ve anlamlı bir ilişki kurulamamıştır.

6.3. Faktör Analizi

Faktör analizi, birbiriyle ilişkili birçok değişkeni bir araya toplayan ve bunları kavramsal olarak yorumlamaya yarayan bir analiz yöntemidir (Büyüköztürk, 2002: 472). Bu analizde değişkenler arasında kolerasyon bağı olanlar bir grupta toplanır. Böylece analizi yorumlama daha kolay olabilmektedir. Ancak örneklem büyüklüğüne dikkat etmek oldukça önemlidir. Çünkü analiz sonucunda faktör sayısını örneklem büyüklüğü belirlemektedir (Çolakoğlu ve Büyükekşi, 2014: 59).

Faktör analizinde küresellik [KMO (Kaiser, Meyer, Olkin) ve Bartlett] testi de kullanılmaktadır. Testin amacı kolerasyon matrisinin birim matris olup olmadığını incelemektir. Sonuç, 0 ve 1 arasında değer almaktadır ancak 1'e ne kadar yakınsa gerçekçilik o kadar fazladır.

Tablo 7: KMO ve Bartlett Küresellik Testi

KMO ve Bartlett Küresellik Testi		
KMO Örneklem Yeterliliği		0.962
Bartlett'in Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-Kare	5432.648
	Df	153
	Anlamlılık	0.000

Tablo 7'den anlaşılabacağı üzere küresellik test sonucunun 0.962 olarak bulunması veri setinin oldukça uygun olduğunu göstermektedir. Anlamlılığın da 0.05'ten küçük olması analize devam edilebileceği anlamına gelmektedir.

Tablo 8: Açıklanan Toplam Varyans

Faktörler	Özdeğerler			Karesel Yüklemelerin Çıkarma Toplamları			Döndürme Sonucu Yüklemeler
	Toplam	% Varyans	% Kümülatif	Toplam	% Varyans	% Kümülatif	Toplam
1	14.616	81.202	81.202	14.616	81.202	81.202	13.802
2	1.017	5.652	86.854	1.017	5.652	86.854	13.014

Tablo 8'de yapılan analiz sonucunda bulunan faktörler gösterilmiştir ve iki faktör bulunmuştur. Buna göre 14.616 özdeğeri ile birinci faktör %81.202 varyansa sahiptir. Daha basit açıklamak gerekirse birinci faktör, toplam varyansın %81.202'sini açıklamaktadır. Birinci faktör, toplam varyansın büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır. İkinci faktör ise özdeğeri 1.017 olarak bulunmuştur. Faktörlerin belirlenmesinde oblimin rotasyonu kullanılmıştır. Çünkü faktörlerin birbirleriyle ilişki içinde olduğu öngörüldüğü için bu rotasyon ilişki derecesini daha iyi açıklamaktadır (Eşmekaya, 2019: 32).

Tablo 9'dan anlaşılabacağı üzere birinci faktör 10 değişkenden oluşmaktadır. Bu faktörde yer alan değişkenlerin içeriklerinden yola çıkarak bu faktöre "Karar Alma" adı verilmiştir. İkinci faktör ise 8 değişkenden oluşmaktadır. Yine bu faktördeki değişkenlerin içeriklerinden yola çıkarak bu faktöre de "Stratejik Planlama" adı verilmiştir.

Ölçeğe ilişkin gözlenen değişkenleri boyutlara indirgemek amacıyla yapılan faktör analizi sonuçları incelendiğinde döndürme sonrası maddelerin toplam 2 faktör altında toplandığı ve maddelerin faktör yüklerinin 0.632-1.060 aralığında değişim gösterdiği görülmektedir. Maddelerin ait olduğu faktörlerle ilişkisini açıklayan faktör yük değeri 0,45 ve üzeri olan maddelerin seçimi önerilmektedir (Büyüköztürk, 2002: 474).

Anket formunda likert özelliğe sahip toplamda 19 soru bulunmasına ve bu soruların hepsinin faktör analizine dahil edilmesine rağmen tablo 9'da 18 soru bulunmaktadır. Bu durumun nedeni 16. sorunun (Stratejik maliyet yönetimi açısından yönetim muhasebesi ve maliyet muhasebesi bilgileri otelinizin hedefine ulaşmasında etkili olur mu?) iki faktörü de karşılamasından dolayı daha sağlıklı bir analiz yapabilmek için inceleme dışında tutulmasıdır.

Tablo 9: Faktör Dağılımı

Faktör Adları	Sorular	Faktör Oranları	
		1. Grup Faktörler	2. Grup Faktörler
Karar Alma	3- Stratejik maliyet yönetimi açısından yönetim muhasebesi ve maliyet muhasebesi bilgileri sizin karar almasında etkili mi?	0.724	
	4- Stratejik maliyet yönetimi açısından yönetim muhasebesi ve maliyet muhasebesi bilgileri otelde üretilcek hizmetin ya da hizmetlerin belirlenmesinde etkili mi?	0.991	
	5- Stratejik maliyet yönetimi açısından yönetim muhasebesi ve maliyet muhasebesi bilgileri hizmetin akışını belirler mi?	1.032	
	6- Stratejik maliyet yönetimi açısından yönetim muhasebesi ve maliyet muhasebesi bilgileri işgücünün çalışma sistemini belirler mi?	0.998	
	10- Stratejik maliyet yönetimi açısından yönetim muhasebesi ve maliyet muhasebesi bilgileri hizmet üretim kapasitesinin belirlenmesi için etkili olur mu?	0.913	
	12- Stratejik maliyet yönetimi açısından yönetim muhasebesi ve maliyet muhasebesi bilgileri üretilen hizmette indirim veya kampanya yapılmasında etkili olur mu?	0.792	
	13 Stratejik maliyet yönetimi açısından yönetim muhasebesi ve maliyet muhasebesi bilgileri üretilen hizmetin fiyatının belirlenmesinde etkili olur mu?	0.790	
	14- Stratejik maliyet yönetimi açısından yönetim muhasebesi ve maliyet muhasebesi bilgileri alınan hizmet taleplerinin değerlendirilmesinde etkili olur mu?	0.951	
	15- Rakiplerinizin belirlediği fiyat sizin karar almanızda etkili olur mu?	0.913	
	19- Stratejik maliyet yönetimi açısından yönetim muhasebesi ve maliyet muhasebesi bilgileri hizmette kalitenin artmasında etkili olur mu?	0.768	
Stratejik Planlama	1- Stratejik maliyet yönetimi açısından yönetim muhasebesi ve maliyet muhasebesi bilgileri rekabet için önemli mi?		0.804
	2- Stratejik maliyet yönetimi açısından yönetim muhasebesi ve maliyet muhasebesi bilgileri maliyet kontrolü için önemli mi?		0.783
	7- Stratejik maliyet yönetimi açısından yönetim muhasebesi ve maliyet muhasebesi bilgileri otelinizin geleceğe yönelik planlarında etkili olur mu?		0.632
	8- Stratejik maliyet yönetimi açısından yönetim muhasebesi ve maliyet muhasebesi bilgileri otelinizin yatırım kararı almasında etkili olur mu?		0.857
	9- Stratejik maliyet yönetimi açısından yönetim muhasebesi ve maliyet muhasebesi bilgileri duran varlık ve dönen varlık stratejilerinde etkili olur mu?		1.033
	11- Stratejik maliyet yönetimi açısından yönetim muhasebesi ve maliyet muhasebesi bilgileri birim başına karın belirlenmesinde etkili olur mu?		0.643
	17- Stratejik maliyet yönetimi açısından yönetim muhasebesi ve maliyet muhasebesi bilgileri maliyeti düşürüp verimliliği arttırmak için önemli mi?		1.060
	18- Stratejik maliyet yönetimi açısından yönetim muhasebesi ve maliyet muhasebesi bilgileri finansal risklerin en aza indirilmesinde etkili olur mu?		0.793

7. Sonuç

Konaklama işletmelerinde maliyetleri etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. İşletmelerin sundukları hizmet çeşitliliklerine göre bu maliyetler daha da artmaktadır. Konaklama işletmeleri sadece konaklama alanında faaliyet göstermekle kalmayıp restoran, toplantı, düğün-nişan, havuz-plaj, spa merkezi, konser gibi farklı hizmet kollarında da faaliyet göstermektedirler. Dolayısıyla sundukları hizmet çeşitliliği arttıkça maliyetler de otomatik olarak artmaktadır. Bu bağlamda konaklama işletmeleri stratejik olarak maliyet ve yönetim muhasebesi uygulamalarını doğru bir şekilde uygularlarsa maliyetleri azaltmak mümkün olabilecektir.

Yapılan bu çalışmada yıldız sayısına bakılmaksızın Trabzon ilinde faaliyet gösteren konaklama işletmeleri üzerine toplamda 181 anket çalışması yapılmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı sayesinde analiz edilmiştir. Analiz sonucunda çalışmanın güvenilirliği 0.935 olarak bulunmuş ve bu da çalışmanın güvenilir olduğu anlamına gelmektedir. Ayrıca normallik testi sonucunda da prop değerinin $0.200 > 0.050$ olmasıyla verilerin normal dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır. Verilerin 30'dan fazla olması nedeniyle Kolmogorov-Smirnov testinin anlamlılık değeri kullanılmıştır.

Analiz sonuçları oransal olarak da ele alınmıştır. Buna göre anketi cevaplayan çalışanların kişisel bilgilerine bakıldığında cevap verenler 139 kişi ile erkeklerden ve 132 kişi ile lisans mezunundan oluştuğu tespit edilmiştir. Yine işletmelerin faaliyet yıllarına bakıldığında 11-15 yıldır hayatta olanların sayısının en yüksek olduğu tespit edilmiştir.

İşletmelerin neredeyse tamamı maliyetlerini ayrı bir birimde kontrol etmektedir. Bu birimde %91.2'lik oranla ayrı bir SMMM bürosu olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte işletmelerde muhasebe verilerinin tutulmasının kendilerine birçok açıdan fayda sağladığı tablo 5'ten anlaşılmaktadır. Bu bağlamda da en fazla giderin genel üretim gideri olduğu ve bunun düşürülmesinin işletmeye daha yararlı olacağı tespit edilmiştir. Ayrıca neredeyse tamamının da sipariş maliyet sistemini kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak işletmelerin çoğunun müşteri sayısı 0-10000 kişi arasında olmakla birlikte yıllık hizmet satış gelirleri de çoğunlukla 1000001 TL – 25000000 TL arasındadır.

Araştırma kapsamında kurulan hipotezlerin analizi sonucunda H_1 , H_2 , H_{21} ve H_{23} hipotezleri kabul edilmiştir. Bu bağlamda muhasebe bilgilerinin karar almada etkili olduğu, yıldız sayısının müşteri sayısı ile ilişkili olduğu, yıldız sayısı ile satış geliri arasında ilişki olduğu ve yıldız sayısının farklı hizmet kolları arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte konaklama işletmelerinde cinsiyetin, eğitim durumunun, mesleki deneyimin, faaliyet süresinin ve yıldız sayısı ile gider kalemi arasında bir ilişkinin olmadığı anlaşılmıştır.

Son olarak araştırma için yapılan faktör analizindeki Ki-Kare değerine göre toplanan veriler faktör analizine oldukça uygundur. Analizde iki faktör elde edilmiştir.

Otel işletmelerinde maliyet verileri özellikle planlama ve karar almada son derece önem arz etmektedir. Bu bağlamda yapılan faktör analizi sonucu ortaya çıkan faktörler “Karar Alma” ve “Stratejik Planlama” olarak adlandırılmıştır. Literatürde Güngör Tanç (2012) yaptığı çalışmada maliyet verilerinin ve yönetim muhasebesinin kararların alınması, planlanması ve kontrolü noktasında önemli bir faktör olduğunu belirtmiştir.

Tüm bu sonuçların ışığında işletmeler stratejik olarak maliyet ve yönetim muhasebesi verilerini doğru analiz etmelidir. Yerinde kararlar için doğru maliyet sistemini kullanmaları önem arz etmektedir. Literatürde Uyar ve Kuzey (2016) maliyet sistemlerinin yönetim muhasebesi uygulamalarına olumlu katkı sağladığını tespit etmişlerdir. En fazla gider kaleminin genel üretim gideri olduğu ve enerji giderlerinin de bu kaleme girdiği göz önüne alındığında enerji tasarrufu için GES (güneş enerjisi sistemi) kullanılması önerilmektedir. Hizmet satışlarında indirim ya da kampanya yapılmasına yönelmek müşteri sayısını arttıracığından işletme için fayda sağlaması muhtemeldir. İşletmeler dünyadaki gelişmeleri iyi takip etmeli ve ona göre stratejik planlama yapmalıdır. Bu planlamayı da kendilerine doğru bir şekilde uyarladıkları takdirde karlılıklarını arttırabileceklerdir. İşletme yönetimi ile muhasebe birimi arasında güçlü bir iletişimin sağlanması işletmenin geleceği için oldukça önemlidir. Hipotezlerin analizine bakıldığında yıldız sayısının gelirler ile anlamlı bir ilişkisi olduğu tespit edildiğine göre uygun bir ortamın oluşması durumunda yıldız sayısını arttırmak amacıyla işletmeyi büyütmek de karlılığı arttırabilecektir. Ayrıca yönetim muhasebesi uygulamalarının karar alma üzerine etkili olduğu da kabul edildiğine göre yönetim muhasebesi uygulamalarının da doğru bir şekilde uygulanması işletme için faydalı olacaktır.

Bununla birlikte gereksiz ek maliyet oluşturacak faaliyetlerden kaçınmak da maliyetleri azaltacaktır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Bu araştırmanın hazırlanmasında herhangi bir dış destek alınmamıştır. Araştırma için anket sorularını yanıtlayıp araştırmaya katılan Trabzon ili konaklama işletmelerine teşekkür ederiz.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Çalışmada yazarların katkı oranı eşittir.

Çatışma Beyanı: Araştırmanın yazarları olarak herhangi bir çıkar çatışma beyanımız bulunmamaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı: Bu araştırmanın her aşamasında “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği” yönergesinde belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirisi gerçekleştirilmemiştir. Bu çalışmanın yazım sürecinde etik kurallarına uygun alıntı yapılmış ve kaynakça oluşturulmuştur. Çalışma intihal denetimine tabi tutulmuştur.

Etik Kurul İzni: araştırma için Bayburt Üniversitesi Etik Kurul Komisyonunun 30.04.2024 tarih ve 103 sayılı karar numarası ile gerekli etik kurul izni alınmıştır.

Kaynakça

- Akmeşe, H. ve Güderoğlu, M. (2017). Konaklama İşletmelerinde Bir Yönetim Muhasebesi Uygulaması Olarak Gelir Yönetiminin Müşteri Algısı. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 4(15), 1896-1909.
- Akmeşe, K. A. (2019). Konaklama İşletmelerinde Stratejik Yönetim Muhasebesi Uygulamaları Ve Bütünleşik Bilgi Sistemlerinin İşletme Performansına Etkisi. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 6(33), 321-338.
- Arbelo, A., Pérez-Gómez, P. ve Arbelo-Pérez, M. (2016). Cost Efficiency and Its Determinants in the Hotel Industry. *Tourism Economics*, 23(5), 1056-1068.
- Bilici, N. S., ve Turan, B. (2019). Yönetim Muhasebesi Uygulamalarının İncelenmesi: Erzurum İli Otel İşletmelerine Yönelik Bir Araştırma. *Journal of Tourism Intelligence and Smartness*, 2(2), 130-145.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör Analizi: Temel Kavramlar ve Ölçek Geliştirmede Kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 32(32), 470-483.
- Çolakoğlu, Ö. M. ve Büyükekşi, C. (2014). Açımlayıcı Faktör Analiz Sürecini Etkileyen Unsurların Değerlendirilmesi. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 56-64.
- Didin, S. ve Köroğlu, Ç. (2008). Konaklama İşletmelerinin Satışlar-Maliyetler Bakımından Rekabet Edebilme Durumu ve Gelecekte Beklentileri. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(7), 111-120.
- Dopson, L. R. ve Hayes, D. K. (2011). *Food and Beverage Cost Control*. USA: John Wiley & Sons.
- Dönmez, A., Arıcı, A. ve Angay Kutluk, F. (2011). Antalya'daki Beş Yıldızlı Konaklama İşletmelerinde Yiyecek-İçecek Maliyet Kontrolü ve Fiyatlama Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 3(1), 201-222.
- Duman, H., Polat, Y. ve Aytac, M. B. (2014). Yönetim Muhasebesi Ve Pazarlama Uygulamalarının Otelcilik İşletmelerinin Performansları Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi: Kapadokya Bölgesi Örneği. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), 147-158.
- Erdinç, S. B. (2009). Konaklama İşletmelerinde Yiyecek-İçecek Maliyet Analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 313-330.
- Eşmekaya, E. (2019). Faktör Analizi (Factor Analysis). *YBS Ansiklopedi*, 7(1), 24-35.
- Gönen, S. (2007). Konaklama İşletmelerinde Muhasebe Organizasyonu ve İç Kontrol Sisteminin Etkinliğinin Arttırılmasına Yönelik Bir Uygulama. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Güngör Tanç, Ş. (2012). Otel İşletmelerinde Yönetim Muhasebesi Uygulamalarını Tespit Etmeye Yönelik Araştırma: Kapadokya Bölgesi Örneği. *Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 170-182.
- Hasiloğlu, S. B. Ve Hasiloğlu Çiftçiler, M. (2023). What Should be the Measure of Conformity to Normal Distribution (Normality) Test in Likert Type Digital and Face-to-Face Survey Data?. *İnternet Uygulamaları ve Yönetimi Dergisi*, 14(2), 54-69.
- Karadağ, E., Korkmaz, T., Çalışkan, N. ve Yüksel, S. (2008). Drama Lideri Olarak Öğretmen ve Eğitimsel Drama Uygulama Yeterliği Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlilik Analizleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(2), 169-196.
- Karadeniz, E., Günay, F. ve Koşan, L. (2019). Halka Açık Konaklama İşletmelerinde Maliyet Yapışkanlığının Analizi. *Journal of Tourism Theory and Research*, 5(2), 171-181.
- Kartal, M. (2022). *Bilimsel Araştırmalarda Hipotez Testleri-Parametrik ve Nonparametrik Teknikler*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kırloğlu, H. ve Doğan, Ö. (2016). Konaklama İşletmeleri Yönetim Muhasebesi'nin 2000-2014 Yılları Arası Akademik Gelişim Süreci. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 2(1), 136-161.
- Koşan, L. (2011). Muhasebe Bilgi Sisteminin Konaklama İşletmeleri Açısından Önemi: Bir Olay Çalışması. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 119-133.
- Koroğlu, Ç., Karadağ, L. ve Biçici, F. (2014). Turizm Sektöründe Faaliyet Gösteren Aile İşletmelerinde Muhasebe Sisteminin İncelenmesi: Marmaris Örneği. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 7(2), 113-126.
- Kurnaz A. ve Büyükipekci, S. (2024). Management Accounting Practices of 4 and 5 Star Hotels in Konya Province. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (54), 439-452.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2024). Trabzon'da 2023 Yılında 1 Milyon 319 Bin 299 Turist Konakladı. Erişim adresi: <https://basin.ktb.gov.tr/TR-362803/trabzon39da-2023-yilinda-1-milyon-319-bin-299-turist-konakladi.html>.
- Makrigiannakis, G. ve Soteriades, M. (2007). Management Accounting in the Hotel Business: The Case of the Greek Hotel Industry. *International Journal of Hospitality & Tourism Administration*, 8(4), 47-76.
- Mia, L. ve Patiar, A. (2001). The use of management accounting systems in hotels: an exploratory study. *International Journal of Hospitality Management*, 20(2), 111-128.
- Mintzberg, H., Bruce Ahlstrand, B. W. ve Joe Lampel, J. (2008). *Strategy Bites Back*. Edinburgh: Prentice Hall.
- Patiar, A. (2016). Costs Allocation Practices: Evidence of Hotels in Australia. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 26, 1-8.
- Pavlatos, O. ve Paggios, I. (2007). Cost Accounting in Greek Hotel Enterprises: An Empirical Approach. *Tourismos: An International Multidisciplinary Journal of Tourism*. 2(2), 39-59.
- Pavlatos, O. ve Paggios, I. (2009). A Survey of Factors Influencing the Cost System Design in Hotels. *International Journal of Hospitality Management*, 28(2), 263-271.
- Pehlivan, A. E. (2023). Üretim İşletmelerinde Rekabet Açısından Maliyet ve Yönetim Muhasebesi Uygulamalarının Önemi: Trabzon İli Üzerine Bir Araştırma (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bayburt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bayburt.

- Pellinen, J. (2003). Making Price Decisions in Tourism Enterprises. *International Journal of Hospitality Management*, 22(2), 217-235.
- Sarı, M. (2012). Konaklama İşletmelerinde Yönetim Muhasebesi Uygulamalarını Tespit Etmeye Yönelik Bir Çalışma. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane.
- Sarı, M. ve Çam, A. V. (2014). Konaklama İşletmelerinde Yönetim Muhasebesi Uygulamalarının Önemi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, (9), 247-266.
- Şencer, A. İ. (2020). Yönetim ve Maliyet Muhasebesi Bilgilerinin İşletme Kararlarına Etkisi: Tokat İlinde Bir Araştırma (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Tekvar, S. O. (2016). Tüketici Davranışlarının Demografik Özelliklere Göre Tanımlanması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(6), 1601-1616.
- Tunji, S. T. ve Mojeed, R. G. (2013). The Impact of Cost Control on Manufacturing Industries' Profitability. *International Journal of Management and Social Sciences Research*, 2(4), 1-7.
- Uyar, A. ve Kuzey, C. (2016). Does Management Accounting Mediate the Relationship Between Cost System Design and Performance?. *Advances in Accounting*, 35, 170-176.
- Wells, W. D. ve Prensky, D. (1996). *Consumer Behavior*. Kanada: John Wiley & Sons.
- Zubac, I. (2012). Financial Accountant Versus Managerial Accountant in the Hotel Business System. *Turizam*, 16(1), 1-7.